

BİR DÜĞÜN GECESİ

Adalet Ağaoğlu

Öykü Üçlemenin ikinci romanı olan Bir Düğün Gecesi'nde ordu ve sermayenin iş birliğini sembolize edilir. Kısaca roman, Ayşen'in Ankara'da yapmış olduğu düğünün birkaç saatinden ve geri dönüş tekniğinin anımsattıklarından oluşur. Eski bir milletvekili ve emekli bir tümgeneralin düğününde kendini adeta bir yabancı gibi etrafını sorgularken bulan Ayşen, sağ- sol çatışması ortasında kendine bir yer bulamıştır. Üniversite yıllarında katıldığı eylemlerden ötürü hapse düştüğünde kendinin kurtulmasını sağlayan ve babası İlhan'ın fikirlerine de uyan Ercan'ın evlilik teklifine evet demekten başka çaresi kalmaz. Akademisyen teyzesinin üniversitede hocalık yapan kocası Ömer'e karşı da ilgi duyan Ayşen, bunu dile getiremediği için gelin olmaya devam eder. Annesi Müjgân ise tamamen süs, zenginlik ve dedikodu peşinde bir kadındır dolayısıyla kendini ondan da uzak yerlerde gören Ayşen'in düğününde zaten herkes birbirini küçümsüyor, çekiniyor, arkasından konuşuyor ve samimiyetten uzak kahkahalarla gülüp geçiyordur.

Tema

Toplumsal Çöküş Bir Düğün Gecesi, darbe sonrası yaşanan sağ sol çatışmalarında insanlık fikrinin tahrip olması sonucu oluşan toplumsal çöküşü toplumun her tabakasında sorgulatarak gösteren bir romandır.

Kişiler

Ayşen Burjuva kökenli bir aileden gelen Ayşen, saygın bir iş adamı olan İlhan Bey'in kızıdır. Eniştesi Ömer ve halası Aysel'e kendini daha yakın hissedenden Ayşen sosyal görüş farklı olduğu için ailesi ile ilişkileri kötüdür. Ayşen, mesafeli, mutsuz ve kendine güveni olmayan biridir. Babasının zenginliğinden ötürü normal çevreden farklı bir sosyal statüde hayat yaşayan Ayşen, özel araçlarla bir yerden bir yere gider. Daha çok kulüpler, defileler, yurt dışı gibi ailesinin isteği olan yerlerde bulunulur.

Fitnat Hanım Üç çocuk anası yaşlı bir kadın olan Fitnat Hanım, Ayşen'in babaannesidir. Yoksulluktan zenginliğe geçişi oğlu İlhan sayesinde yaşayan kadın mütevazı, tarafsız ve hoşgörülüdür. Ailevi bütünlüğe ve işbirliğine büyük önem vermektedir. Ailenin büyüğü olarak saygı görmekte fakat yine de kendi halinde iken üzgün ve mutsuzdur.

İlhan Fitnat Hanımın büyük oğlu ve milletvekili olan İlhan, zengin bir iş adamıdır. Ayşen'in babası olan İlhan, gösteriş meraklısı Müjgan'ın kocasıdır. İlhan Bey kendi görüş ve düşüncelerini çevresine empoze etmeye çalışan sert bir adamdır. Fakat tam olarak duygularını açmayan, kendini olduğundan farklı göstermeye çalışan biridir. Düğün boyunca karısına sinirli olduğu halde bunu yansıtamaz.

Aysel Fitnat Hanımın küçük kızı olan Aysel bir öğretim üyesi olmakla beraber Ömer'in de karısıdır. Aysel, abisi İlhan ile kavga etmesi üzerine yeğeninin düğününe katılmaması durumu kendisinin ne kadar kinci ve alıngan biri olduğu hakkında izlenim vermektedir. Kocasını ile araları açık olan Aysel geri planda kalmaktan dolayı mutsuzdur.

Tezel Tezel, kendini nihilizmde kaybeden daha otuzlarının başında genç bir ressamdır. Hayata ve fakir insanlara değer vermez. Ayşen'in düğünü durumunda pek çok diğer aile üyeleri ile de karşılaşmak zorunda kaldığı için mutsuzdur. Kendini alkole veren Tezel, bunalımlı ve dengesiz tavırlar sergiler. Düğün boyunca Ömer'le konuşur en son düğünden de onunla ayrılır.

Ayşen (Duygusal)

Karakter Burjuva kökenli bir aileden gelen Ayşen, saygın bir iş adamı olan İlhan Bey'in kızıdır. Eniştesi Ömer ve halası Aysel'e kendini daha yakın hissedenden Ayşen sosyal görüş olarak ailesi ile uyuşmadığı için ilişkileri kötüdür. Fakat babası ile halalarının arasının iyi olmamasından dolayı

halalarıyla samimi ilişkiler kuramayan Ayşen, kendini ait hissedecek bir yer bulamaz. Üniversite okurken belirli sol öğrenci gruplarında yer almak isterken, babasının iktidara yakın tanındık bir iş adamı olmasından dolayı devrimci gruplar içinde güven kazanamaz. Özgüveni kırılan Ayşen, genel olarak hem devrimci öğrenci hareketlerinin katılığı hem de ailesiyle arasındaki mesafeden dolayı üzgün ve umutsuz bir kişilik sergiler. Ömer' e olan hayranlığı olsa da Ercan ile düğünü onaylamaktan da kendini alamaz.

Aktiviteler Babasının zenginliğinden ötürü normal çevreden farklı bir sosyal statüde hayat yaşayan Ayşen, özel araçlarla bir yerden bir yere gider. Daha çok kulüpler, defileler, yurt dışı gibi ailesinin dâhili olduğu yerlerde bulunulur. Üniversite okuduktan sonra ailesinin de uygun gördüğü Ercan ile lüks bir yerde düğünü olur. Ayşen daha çok kendisi ile iç konuşma gerçekleştirerek hayatını sorgular.

Kişiler Sol grup hareketlerinden dolayı cezaevinde tutuklu olan arkadaşları Tuncer ve Gül ile iyi dostluklar kuran Ayşen, genel olarak devrimci öğrenci hareketlerinin katılığı gruplardan yakın arkadaşları olmaz. Anne ve babasından uzak görülen karakter kendini daha çok halasına yakın hisseder. Ailenin damadı Ömer'e duyduğu hayranlık nedeniyle Ömer 'e içten içe daha yakınlaşır. Ercan'la evlenmesine rağmen onunla aynı dilden konuşmadıklarına inanır.

ÖRNEK ANILAR

Uyumlu Ailesinden gereken ilgiyi göremeyen Ayşen mutluluğu fakülte arkadaşlarında arar. Fakat arkadaşları tarafından burjuva olması nedeni ile dışlanır. Devrimci hareketleri nedeniyle hapse girer lakin babası vasıtası ile ondan da tahliye olunca arkadaşları tarafından daha eleştirilmesine neden olur. Kendini boşlukta hisseden Ayşen ailesine karşı uyumlu olmayı tercih ederek babasının isteği üzerine General Hayrettin'in oğlu Ercan'la evlenmeyi istemese bile kabul eder: "Yine de, düğün boyunca yaşadığı süreci tartışmaktan kendisini alıkoyamaz: Pastam dokuz katlı. Pastamız yani. Çünkü artık nikâhlendim. Artık böylece "biz" oldum. "Ben" demeyi unutmuyacak mıydık? "Ben" yok "biz" var: Pis burjuva kızı! Unutamaz mısın ikide bir 'ben' demeyi? Unuttum işte Gül. Söze sıkı sık 'Çocuklar be...' diye başladığım için, beni sürekli böyle azarlayıp durmuş olan bütün eski arkadaşlarıma selam söyle. "Ayşen 'biz' olmuş" de."

Yalnız Hem devrimci hem de burjuva kimliğiyle karşımıza çıkan Ayşen'in ailesi, arkadaşları ve akrabaları ile yaşadığı olumsuzluklar iç dünyasında karmaşa yaratır. Yaşadığı yalnız mücadelesi Ayşen'i yabancılaşmaya ve yalnızlaşmaya iter: "Bu kentte Ayşen diye bir kızın onca kimsesi arasında kimsesiz olduğunu kim bilebilir? İnce, uzun, belki güzel; iyi bakımlı, iyi giyimli, blucini kendisine çok yakışan bir Çankaya kızının ölümü dileyecek denli yalnız olduğunu, çıkmazda olduğunu kim bilebilir? (...) Birini seven biri var mı acaba bu kentte? "Kahrolsun faşizm!" diye bağırmasa da? (...) Tozlu, puslu bir sıcak altında soluyan kente bakıyorum. Bu kentte korkusuz tek kişi yok sanki. Sevmekten korkmayan kimse yok."

Güvensiz Ailesinden yeterli desteği göremeyen Ayşen dolayısı ile sevgi ve güven eksikliği yaşar. Annesi Müjgân ile ve Ömer'le yaptığı iç konuşmalar bunu yansıtır: "Ne denli düşünsem, bu düğünün böylesi çirkin olacağını düşünememişim. Kendimi Ercan'ın kollarına atıvermenin, soğuk bir suya dalmakla aynı şey olmadığını bilememişim. Soğuk suya daldın mı, bir an ürperirsin, sonra geçer. Bu gittikçe üşütüyor. Ömer abinin içimdeki yerinin de küçülmeyip büyüyeceğini bilememişim. Bilseydim, başımı omzuna dayayıp, "Aysel halam gelmiyor, ama ne olur siz gelin Ömer abi," diyemezdim. Nikâh sırasında bana bakarken, bu dileğimin altında yatan gizli duyguyu anlamış olduğunu kesinlikle bildim. Bu nedenle bin kez daha ikiyüzlü bir düğün bu."

Başarısız Ayşen, okuduğu yıllarda ailesinin arzu ettiği gibi bir kızken, üniversite yıllarında dahil olduğu devrimci öğrenci grupları yüzünden anne ve babasıyla arası açılır. Bir yandan arkadaşlarından destek görmek için eylemlere katılır diğer yandan ailesinin sosyal statüsüne uymaya çalışırken başarısız olur. Ailesinin fakülteye onu araba ile almaya gelmesine arkadaşları: "O babadan, o anadan devrimci kız mı çıkar mı?" der.

Umutsuz Ayşen üniversiteye başladığı zaman kararını devrimden yana verir lakin aileden beklediği ilgiyi ve sevgiyi göremeyince kabuğuna çekilerek hayata olumsuz bakmaya başlar. Hayata karşı aldığı küskün ve umutsuz tavır onu boşvermişliğe doğru iter. Ömer'i sevmesine rağmen Ercan'la evliliği de bu nedenle kabul eder: "Ya korku, ya nefret var bende. Bir de... Ömer abiye duyduğum hayranlığın yüreğimi dilim dilim eden bir şeye, sevgiye dönüşmesi var. O gün mü anladı Ömer abi, bu gece mi anlıyor? Anladığı için mi geldi, bana acıdığı için mi? Acımasın... Acımasın..."

Kıskanç Göz altına alındığı süreçte yakın hissettiği arkadaşı, memur kızı olan Gül'e özenmiştir. Gül'ü her gün ziyarete gelen, babanın kızına olan ilgisine hayranlık besler. Ailesinde göremediği samimiyeti onlarda gördüğü için Gül'ün yerinde olmayı ister: "Gül... Sevgili Gül... Şu an senin yanında, senin yerinde olabilmeyi nasıl isterdim! Bu tutukluluğun o tutukluluktan çok daha korkunç, içinde tek onur hücresi barındırmayan bir şey olduğunu yaşamadan bilemezdim. Kimse yaşamadan bilemez. Gül... Beni hoşgör. Bir başkası daha dayanıklı olabilirdi, biliyorum. Ben olamadım. Neden?"

Öfkeli Ailesine olan öfkesi ruhunu saran Ayşen'in içindeki öfkesi bir türlü dinmek bilmez. Her an, hayatının her yanlış adımında ailesi ön plana çıkagelir: "Sen utan! Babam utansın! Ben bir tek şeyden utanıyorum işte. Sizden. Babamın arsa alıp arsa satmalarından, motor alıp motor parçası satmalarından, benim üstüme bile alttan alta hesaplar yürütmesinden!.. Çalışmak ha, çabalamak ha? Geçmişinizde bile övünebileceğim şu kadarlık şey yok..."

Fitnat Hanım (Uyumlu)

Karakter Kendisinin üç çocuğu olan Fitnat Hanım, Ayşen'in babaannesidir. Fitnat Hanım'ın büyük kızı Aysel akademisyen, küçük kızı Tezel ressam ve oğlu İlhan'da zengin bir iş adamıdır. Eşi Salim Bey'i çok erken bir dönemde kaybeden Fitnat Hanım, çocuklarını kendi başına büyütüştür. Fakir bir yaşamdan zenginliğe doğru geçişte hanımlıkla eski hali arasında bocalayan babaanne mütevazı bir kişilik sergilemektedir. Ailevi bütünlüğe ve işbirliğine büyük önem vermektedir. Olaylar karşısında tarafsız ve hoşgörülüdür. Ailenin büyüğü olarak saygı görmekte fakat yine de kendi halinde iken üzgündür.

Aktivitelere Eşini erken kaybettiği için kendini çocuklarını düşünmeye adar. Kendisinin klasik bir ev hanımı gibi vakit geçirdiği anlaşılmaktadır. Akli fikri çocuklarında olan Fitnat Hanım, çocukların birbiri arasındaki sorunlara kafa yorar. Pek çok arkadaşı olan Fitnat Hanım, arkadaşları ile davetlere katılarak zaman geçirir.

Kişiler Fitnat Hanım, kendi iç konuşmalarının yoğunluğu dışında kızları ile ve damadı Ömer ile ilişki içerisinde. Diğer dünürleri veya akrabaları ile ilişkisi resmi ve soğuktur.

ÖRNEK ANILAR

İşbirliği Fitnat Hanım, ailesini bir arada tutmayı çok istemiş fakat çocuklarının her biri kendi hayatını farklı yönde kurmayı seçerler: " Bu ayrılıklar, bu birbirine sırt dönmeler, bu uzakta durmalar şu akşamın işi değil ki. Çoktan böyle bunlar. Ben mi bilemedim? Neyi eksik yaptım, nasıl bir türlü toplayamadım hepsini bir araya, bilmem ki Salim bey. Sana da sorup sorup bunu sorarım. Gine de, Allahıma karşı nankör gelmiş olmayayım. Ne yapayım, aç değiller, açık değiller işte. Aman mutlu olsunlar, bahtiyar olsunlar, sağ olsunlar da... Benim artık senin yanma gelmekten başka bir istediğim yok Salim Bey, ne istediğim olsun? Torunumuzun nikâhının kıyıldığını da dünya gözüyle göreyim, göreyim güzelce yerine yerleştiğini de..."

Tarafsız Yaşadığı olaylara olgunluğunun da etkisiyle oldukça tarafsız yaklaşımda bulunur ve ne kadar kendi için bir şeyler istese de kimseye kızamaz: "Ayşen yüzünden çok bunaldı İlhanım, çok. Anlayıp durdum. Niye böyle oldu, niye Ayşen dert olup çıktı başlarına, bilmiyorum ki. Neyin eksikti a evlâdım? Henüz gelinliğiyle şöyle iyi bir göremedim. Ne zaman gelecek şuraya? Elimi öpenler, torununuz pek güzel olmuş, diyorlar. Olmuştur tabii, niye olmasın? Ne giyse yaraşır Ayşenime. Ah, başını kaldır da bak Salim Bey, nasıl fidan gibi torunun."

Cömert Fitnat Hanım ailesini bir arada toplayarak onlara neyi var neyi yoksa yedirmek vermek ister, bu şekilde mutlu olur: "Güpgüzel toplamışım hepsini yemeğe, evime. Şu, alttan alta katılan buzlar erisin, demişim. Bayramdır deyip, şunların arasındaki soğukluk kalsın ortadan düşüncesiyle evlâtlarımı kollarımın altına almışım."

Hoşgörülü Çevresinin Fitnat Hanıma gösterdiği saygı ve sevgi neticesinde kendisi de olan bitene karşı hoşgörülü davranmayı tercih eder: "Beni hoşsohbet bulurlar. Bilmem ki. Gönül de öyle diyor. Ne güzel anlatıyorsunuz teyzeciğim, diyor, eksik olmasın. İçimin şurasındaki sıkıntıyı nerden bilecek? Tezel yanıma gelse ya. Hiç değil o yanımda olsa. Hepsi kapıda, gelenleri karşılıyorlar. Tezel nasıl olsa kimseyi karşılamıyor. İşte, koskoca Hayrettin Paşa dakikalardır ayak üstünde. Şimdi memleketin her şeyi bunlardan soruluyor. Onlar başımızda olmasalar, oğlum haklı, canım memleket mahvolup gitmişti. Gine de, bilmem ki işte, ne olsa topun tüfeğin adı kötü."

Dürüst Hayatında olan bitene karşı son derece sebat göstererek çevresine dürüstçe yaklaşır: "Bu Nuriye böyle, paşa karısı, bu Ayten böyle, ecnebler gibi serbest, kürkler, elmaslar içinde; hiç

düşünemezdim. Kendimi düşünür müydüm? Salim beyim, sen ölüverince hele, sandım artık dileneceğiz. Çok çektim, çekmedim değil. Elimden geldiği kadar, bilmez misin, hep konuştum ya seninle, elimden geldiği kadar çocuklarıma belli etmedim, fakat çok korktum. Neyse İlhan... Şükür tanırma. Şükür, krallar gibi oğlum. Ah ah, başını kaldır da bir gör Salim bey, herkesler dört dönüyor etrafında. Şükür bu günlere!..”

Üzgün Fitnat Hanım çocuklarının geleceğinin dağınık olmasına veya onlara karışamamasına içten içe üzülür, ağlar: “Tezel o zamanlar bu kadar çok içmezdi canım. Bu kadar değildi. Ne yaptı o çocuklar kızıma, niye mutlu edemediler? Hiç anlamıyorum. Evleneceğini haber veriyor da, boşanacağını hiç haber vermiyor. İlhan’a soruyorum. Azarlayıveriyor. “Sorup durma o kaltakları bana, ikisini de,” diye bağırdı bir seferinde. Hiç soramaz oldum. Ne ona, ne şuramda, Salim beyime. Öz kardeşleri için böyle diyor. Dünyam yıkıldı. Bütün gece ağladım.”

Tezel (Duygusal)

Karakter Tezel, kendini nihilizmde kaybeden daha otuzlarının başında genç bir ressamdır. Hayata ve fakir insanlara değer vermez. Ayşen’in düğünü durumunda pek çok diğer aile üyeleri ile de karşılaşmak zorunda kalır. Düğünde yanında oturan Ömer ile düşüncelerini paylaşır. Bunalım, dengesiz bir tavrı vardır. İki kez evlenip ayrılmış olmasına rağmen hala mutlu değildir. Öte yandan Tezel, Ömer’i kabuğunun dışına çıkarmaya çalışıyor ve daha sonra onun açıklamalarını sol kanat bir sağduyuya sahip biri olarak destekliyor.

Aktiviteler Tezel sürekli alkol ve sigara içer. Her ne kadar mekânı beğense de beğenirse de orada bulunma zorunluluğu ile düğün törenindedir. Genel olarak düğünde en çok Ömer ile muhabbet ederler.

Kişiler Tezel, en iyi anlaştığı Ömer’e hayattan ve yaşadıklarından bahsederken etrafına da bakınarak sürekli kendini garantiye almak ister. Aslında kimseye rastlayıp konuşmak da istemez. Ömer Aysel’in eşi, Aysel ise Tezel’in kız kardeşidir. Fitnat Hanım da İlhan, Aysel ve Tezel’in anneleridir. Fakat Tezel ailesine uzak kalmayı tercih eder.

ÖRNEK ANILAR

Mutsuz Tezel, düğünde iç sesi şeklinde kendi kendine konuşurken alkol içmek konusundaki kontrol gücünü giderek kaybeder. Zira zamanında kendi zamanı içerisinde devrimci bir kadın olmakla başa çıkamaz. Bu da hep mutsuz olmasına ve ölmek istemesine yol açar: “İntihar etmeyeceksek içelim bari!”

Keyifsiz Bir gün resim sergisini ziyaret eden devrimci iki gencin resimlerini aşağılaması Tezel üzerinde büyük bir yıkım yaratır ve kendini soyutlaması da alkole iter: “Allah kahretsin! Bilsem gelmezdim. Doğru dürüst içki de vermeyeceklerse, ne işim var benim bu yaşama fukaralarının töreninde?”

Asabi Tezel çevresindeki insanlara karşı bir öfke, negatif duygular hisseder. Çevresini samimiyetsiz bulur: “Ama şuramda bir bulantı. Gitmiyor, geçmiyor. İnsanlar arasında durmadan mikrop gibi yayılan bir hastalığın bulantısı bu. Kuşku ve güvensizlik. Bunları böyle böyle düşünmek zorunda kalışım... Yoklaya yoklaya yaklaşmak herkese. Şu anlamda ya da bu anlamda... Adımları hesaplı atmak. Yüreklere hesaplı açmak. Açık olamamak. Her gün biraz daha kapanmak. Her gün biraz daha köstebekleşmek, tilkileşmek, böcekleşmek...”

Umutsuz Aysel’in anarşizm sorgusu hakkında Ömer’le konuşurken ağlayan Tezel, gelecekte hiç bir şey beklemez bir hal alıyor: “Tezel, umutsuzluğunun doruğuna çıkmış, oradan aşırı duyarlılığının kurbanı başını sallayıp duruyor.”

Açıksözlü Tezel oldukça hızlı konuşur ve tüm bildiklerini de saklamadan söyler: “Hadi hadi... Ahlâkını gözü tutmamasının nedeni, senin basman değil, yosmalığın. Köksüz köylü bir oğlanla Başkent caddelerinde fink attın da, ondan kaçırдың elinden bu Remzi’yi. Kendi itirafın, yalan mı? Bize de çok kötülük ettin, çok... Olmadı. Beceremedin. Küçük kardeşlerini, senden sonra gelecek çocukları düşünmedin. Düşünseydin, ardından gelenler ikide bir bunların sillesini yiyip durmazlardı... Sizin kuşağınızda en saygı duyduğum şeyi göstermedin. Özveri yani...”